

Катерина ВАСИЛЕЧКО

здобувачка освітньо-професійної програми

«Управління персоналом», ЗУНУ

Науковий керівник – Сергій НАДВИНИЧНИЙ, д-р. екон. наук,

професор, професор кафедри менеджменту,

публічного управління та персоналу

Західноукраїнського національного університету

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЛІДЕРСТВА У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

У сучасних умовах розвитку суспільства та функціонування організацій питання лідерства набуває особливої актуальності. Це пов'язано з високим рівнем невизначеності, кризовими процесами, динамічними змінами зовнішнього середовища та необхідністю забезпечення ефективного управління персоналом. Особливого значення проблема розвитку лідерства набуває в умовах воєнного стану, коли організації змушені функціонувати в умовах підвищеного психологічного навантаження, нестабільності та ризиків. Саме тому сучасні підприємства потребують не лише ефективних керівників, а й працівників, здатних проявляти ініціативу, відповідальність, комунікативні навички та готовність до прийняття рішень у складних умовах.

Проблематика лідерства формувалася впродовж тривалого історичного періоду під впливом соціальних, економічних, політичних та культурних чинників. У різні історичні епохи уявлення про лідера суттєво відрізнялися залежно від особливостей розвитку суспільства. В античний період лідерство асоціювалося з героїзмом, військовою доблестю та здатністю керувати людьми у складних умовах. У середньовіччі лідерство набуло духовно-релігійного змісту, а в епоху Відродження акцент змістився на інтелектуальні здібності людини, її здатність до творчості та самореалізації. У Новий час лідерство почали розглядати як важливий елемент управління та організації праці.

У ХХ столітті дослідження лідерства набули системного та міждисциплінарного характеру. Саме в цей період сформувалися

основні наукові підходи до розуміння сутності лідерства. Теорія рис пояснювала лідерство через наявність у людини певних вроджених характеристик, які забезпечують їй можливість впливати на інших. Поведінковий підхід акцентував увагу на стилі поведінки керівника та його взаємодії з підлеглими. Ситуативна теорія розглядала ефективність лідерства залежно від конкретних умов діяльності організації. Системний підхід трактував лідерство як процес організації взаємовідносин у колективі та координації спільної діяльності.

Сучасна теорія лідерства характеризується значним різноманіттям підходів і концепцій. Важливе місце займають концепції трансформаційного та харизматичного лідерства, які акцентують увагу на здатності лідера мотивувати працівників, формувати спільне бачення розвитку організації та забезпечувати ефективну командну взаємодію. Водночас сучасні дослідження все більше пов'язують лідерство з емоційним інтелектом, комунікацією, психологічною підтримкою колективу та здатністю створювати позитивний соціально-психологічний клімат у команді.

Одним із ключових аспектів сучасного лідерства є його зв'язок із системою управління персоналом. Лідерство виступає важливим інструментом забезпечення ефективності діяльності організації, оскільки саме лідер здатний формувати мотивацію працівників, забезпечувати згуртованість колективу та сприяти розвитку людського потенціалу. У сучасних умовах ефективний керівник повинен не лише контролювати виконання завдань, а й виступати наставником, організатором та координатором командної взаємодії.

Особливе значення у сучасній теорії управління має концепція «7-S», яка розглядає діяльність організації як взаємопов'язану систему. До її основних елементів належать стратегія, структура, системи управління, стиль керівництва, персонал, професійні навички та спільні цінності організації. Відповідно до цієї концепції, ефективність лідерства залежить від узгодженості всіх елементів системи управління. Саме тому сучасний лідер повинен враховувати не лише індивідуальні особливості працівників, а й корпоративну

культуру, стратегічні цілі організації та особливості зовнішнього середовища.

У сучасних умовах особливо актуальним є ситуаційний підхід до лідерства. Його сутність полягає в тому, що ефективність діяльності керівника визначається здатністю адаптувати власний стиль управління до конкретних умов діяльності організації. В умовах воєнного стану це набуває особливого значення, оскільки організації функціонують у ситуації підвищеного ризику, невизначеності та постійних змін. Саме тому сучасний лідер повинен володіти високим рівнем стресостійкості, емоційного інтелекту, комунікативних навичок та здатністю швидко приймати управлінські рішення.

Важливим аспектом сучасного лідерства є також здатність формувати ефективну командну взаємодію. У сучасних організаціях успіх діяльності значною мірою залежить від рівня згуртованості колективу, взаємної підтримки працівників та ефективної комунікації. Лідерство в цьому контексті виступає не лише як управлінська функція, а як процес формування довіри, мотивації та позитивного психологічного клімату в колективі. Особливого значення це набуває в кризових умовах, коли працівники потребують підтримки, координації дій та впевненості у стабільності організації.

Практична реалізація сучасних моделей лідерства передбачає використання відповідних організаційно-економічних механізмів. Зокрема, важливе значення мають моделі ситуаційного лідерства, теорія життєвого циклу, модель прийняття управлінських рішень В. Врума та Ф. Йеттона, а також різноманітні підходи до управління змінами. Ефективне впровадження лідерських підходів потребує системного аналізу діяльності організації, визначення проблемних аспектів та формування сприятливого середовища для розвитку персоналу.

Отже, лідерство є складним багатовимірним явищем, яке поєднує особистісні характеристики, особливості групової взаємодії та вплив зовнішнього середовища. Еволюція наукових підходів до розуміння лідерства свідчить про постійне розширення його змісту та практичного значення. У сучасних умовах ефективне управління персоналом неможливе без використання сучасних моделей

лідерства, орієнтованих на розвиток людського потенціалу, підтримку командної взаємодії та забезпечення адаптивності організації до кризових викликів. Саме тому розвиток лідерських якостей працівників виступає важливою передумовою підвищення результативності діяльності організацій та забезпечення їх стійкого розвитку в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Біда О. А., Орос І.І., Чичук А. П. Зміст та сутність поняття «лідерство». *Наукові записки Серія: Педагогічні науки*. 2021. Випуск 197. С.17-20.
2. Маркіна І. А., Вороніна В. А., Дмитренко І. А. Лідерство як феномен сучасного менеджменту. *Економічний простір*. 2020. №159. С.88-91.